

PERIODICH POLITICH VERMELL

“ SALUT PÚBLICA “ INTERESSOS POPULARS “ ARTS Y LLETRAS “

PREUS DE VENTA

25 exemplars. Una pesseta
Cada número. 2 quartos
Surt i llum ab tota regularitat i la menos una vegada cada setmana

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

6-RONDA DE LA UNIVERSITAT-6
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Tot Espanya, portat a domicili. . . 8 rals trimestre
Països de la Unió Postal. 16 id. id.
Dona números extraordinaris sempre que ho demanin las circumstancies

LOS ÚLTIMS TERRATRÉMOLS

Espantosas y desconsoladoras son las noticias que de Andalucía s' han rebut referents als terratrémols que acaban de desolar aquellas fértiles comarcas.

Las provincias de Málaga y de Granada cuentan actualment mes de dos mil morts y un número incalculable de ferits.

Las perdidas d' edificios enderrocats son numerosísimas arribant en alguns pobles a quedar inhabitables la totalitat de casas que constituhan las viviendas dels vehins.

Devant de tals desastres tota Espanya s' ha conmogut y un crit unánim s' ha escapat de tots los cors, crit que condensa 'l sentiment general de acudir prompte en socorro de tanta desgracia.

A tal efecte lo govern ha obert una suscripció nacional, que suposém arribará a dos ó tres millones de duros, dadas las influencias oficiales; y moltas societats, institucions é individuos se han donat també bona pressa á obrir suscripcions, dintre de sa particular esfera, pera proporcionar recursos á las víctimas del esmentat cataclisme.

Suspensem per un moment nostre judici respecte al resultat de aquesta filantropia, y aném á veure qué son los terratrémols ó terremotos.

En los temps actuals en que la ciencia ha posat en tela de judici tot lo que poch avans se donava per indiscutible, no hi ha mes remey que acudir al terreno científich sempre que 's pretent explicar algo, y molt mes si aquest algo se refereix á fenòmenos de la naturalesa, en qual estudi tant cada dia va obrintse pas lo saber humá.

Pero com ciencia es coneixement clar y cert de alguna cosa, fundat en principis evidents ó en demostracions, resulta que mentras la activitat humana busca resoldre un problema científich, no existeix verdadera ciencia en aquella

qüestió, perque encara no ha sigut demostrada clara y evidentment.

En aquest casestán avuy los terratrémols, dels quals no 's pot pas dir que n' existeixi ciencia, perque no se 'n te encara coneixement clar y exacte, evident ó demostrable, de las causas que 'l produheix.

Mentres los que 's dedican á astronomia creuen veure algunas vegadas justificats los fenòmenos per coincidencias cósmicas, ó sia per los moviments de certs planetas, en especial Júpiter y Saturno, y de altres astres; los geòlechs pretenen explicarlo tot per rahons purament telúricas, creyent que pugan influir las posiciones de la lluna y la major intensitat de las tacas del sol, ejercint influencias eléctricas fins al punt de provocar ondulacions sobre la superficie del planeta que habitem.

Altres creuen que 's terratrémols son provocats senzillament per la gran acumulació de las neus en lo polo Sur, ahont aquella inmensa massa pesada en un sol punt del planeta te de causar necessariament trastorns de pressió en la superficie terrestre, que tenen de manifestarse en dislocacions á las que doném lo nom de terremotos ó terratrémols.

Y com cap de aquestas teorías, per mes bons fonaments que tingan, es evident ni tan sols demostrable, heus' aquí perque encara no existeix la verdadera ciencia sismológica, ó sia la demostració de las causas que produheixen los terratrémols.

Las convulsions del pis que trepitjém se divideixen en duas classes: en tremolors de terra y en terratrémols.

En los primers casos, se sent marcada oscilació, mes ó menos intensa, sota nostres peus, y 's bellugan gran número d' objectes dels que deurian estar ben segurs. Algunas vegadas cauben los plats del armari ó del escudeller, se obran ó tancan varias portas y fins s' esquerdan algunas parets, pero no 's produheixen desgracias personals.

En los casos de terratrémol lo que succeheix es

ja ben diferent. La terra marca casi sempre ondulacions com l' olicitje del mar, y grans trossos se aixecan y tornan á abaixarse, igual que si á dintre hi hagués gasos que volguessen obrirse pas per entremetj de la crosta sólida de la terra, que s' obra en grans esclatxas de las quals molt sovint ne brolla abundantíssima aygua. Algunas vegadas la mar reculla y avansa de una manera atterradora sumergint alguna ciutat entera, com feu en lo Callao l' any 1746, que van morir ofegats tots sos habitants.

En aquestos grans cataclismes difícilment queda pedra sobre peu, y las victimas se countan per mils y mils de una manera atterradora.

Las islas Filipinas, la América Central y la del Sur, Chile en particular, son los punts mes castigats per aquestos fenòmenos, sens que faltin per aixó en cap continent. A Lisboa van morir mes de 30,000 de sos habitants en un terratrémol l' any 1755. En la provincia de Nápoli en lo que va de sigle los terratrémols han causat mes de cent mil victimas.

Tots recordém encara la catástrofe de Ischia, ahont fa poch temps moriren cinch mil personas, y la hecatombe de Java, ahont lo número de morts passá de cent mil fa poch mes de un any.

Mentres al primer de aquestos punts va presentarse 'l terratrémol en una vesprada serena y tranquila, sota un cel esmaltat de brillants, al segon los mars perderen son llit y 's desbordaren ensorrant algunas islas, y bramaren los elementos interiors y exteriors de la terra, y ni 's barcos podian salvarse.

Y 's compendrà mes lo horrorós de aquestas desgracias, devant las quals es ben poca cosa lo que acaba de pasar á Andalucía, si 's te en compte que alguns cops ha agafat grans extensions de terreno, com va succehir á Chile l' any 1835 que 'l terratrémol va sentirse en un radio de mes de doscentas lleguas.

Es ben segur que 's desastres últims de Andalucía repercutirán, no ja per tota Espanya, sino per tot lo mon civilisat

La veu de la tan ensalzada caritat vindrà a donar, sino un remey del tot, un calmant, un lenitiu i tanta desgracia, a tant dolor.

Pero ¿farà tot lo be que de la mateixa podria esperar-se?

En primer lloch, lo govern pren la iniciativa en una gran subscripció nacional. Es de creure, donchs, que la immensa majoria dels diners que s' recullen per aliviar las desgracias de Andalucía, aniran a parar a gent de posició oficial, cuydante també l' govern y sos empleats de fer la distribució de fondos.

¿Y qué significa això a Espanya?

Responguin per nosaltres las víctimas del vapor *Expres*, las de las inundacions de Múrcia, y tantas y tantas d' altres quals families s' han mort de necessitat avans de que 'ls donguessen cap socorro aquells que oficialment tenian los diners recollits per tal objecte.

Tenim, donchs, que l' govern no pot inspirar confiança com a director y depositari de aquesta inscripció. Sia per l' engorro dels procediments oficials, sia per l' aixam de irregularisadors que voltan sempre a nostres governants, las víctimas rebren los socorros tard y malament, si es que 'ls arriban a rebre.

La iniciativa particular presa per la premsa de Barcelona (encara que no tingueren l' atenció de invitar a LA TRAMONTANA), es digna de lloa.

Si tots los particulars neguessen sa cooperació al govern y portessen un óbol a qui directament ho repartís y n' dongués compte prompt y be, se faria un gran benefici a las víctimas, se compliria millor l' objecte filantròpic de la subscripció, y se animaria mes al públic al alivio de la desgracia per cassos successius, al saber que son diner ha complert l' objecte per lo qual ell lo donà, y no ha servit per enriquir un irregularisador ó s' ha quedat anys y anys en algunas butxacas brutes de las en que sempre se hi quedan part ó partida de tots los interessos que hi entran, sucara que sigan per tot lo mes sagrat y respectable que pugue donarse en lo mon.

LA NIT DE REYS

La sabateta al balcó

Dins una cambra aigüeta hi ha un fillet ab sa mareta; aquesta branda l' bressol y mira l' nin ab tristesa, ensemps que vessant tendresa a son espòs don' consol.

Lo rellotje de la vida te la corda consentida; agoniza son espòs; sola la miseria li resta, y si 'a mor; tay quins festa dels reys ne tindran abdo!

Mes lo nin que res l' aqueixa y es la ignorancia mateixa, a sa mare diu així:

—Mare, posen las butinas al balcó, que vull roquejar y 'ls reys me las han d' omplir.

La mare a son fill omplena de peçons, dihentli ab pena: —Mon fill, ¡que no tens son dorm fillet, qu' esta vegada als reys no 'ls ve de passa-da nostra casa; ¡es non non!

II

Dorm lo nin, ella no bressa, y lo temps corrent depressa va allunyantse de la nit, com se allunya la alienada del que sa vida preuada la mort fera n' ha fímit.

Sanglotant ella y plorosa mirar son espòs no gosa; son dolor vol-li amagar, mes ¡ay! ja no hi ha esperansa, la mort poch a poch 'a atansa, ¡qué fer donchs sino plorar!

Son espòs ou qu' ella plora y veu que preat será l' hora de passà a vida millor, y cridant la sua esposa, s'ixta diu-li ab veu melosa sortida del fons del cor:

—«Esposa meva, ¡jo 'm moro! ma companyia, jo t' adoro... ¡adon! la mort se m' endú... la veu se ofega en ma gola; ab mon fill te deixo sola; ¡aymal sempre com jo a tula

III

L' aube del goig missatiera s' es vinguda collera en l' anyal festa dels reis; dins la cambra hi ha tristesa, planysa omplena d' amargura y un mort allà mes endins.

La esposa desconortada al cadavre está abraçada y ponejantlo diu:

—«S' es mort! no potser, no encare; jo no such sola, ¡ouch mare! espòs meu, ¡reviui, reviu!»

Dume, que mon cap deira... Si, s' es mort, ja no respira... jo 'l viat agonizant.

Y després de llarga ostona plorant a son fill festona y 'a plany ab dol sans parar.

Lo nin ab sos planys desperta, y no comprant la certa llassort ni de humanas lleys, diu tot colof de alegría al veure que ja es de dia:

—Mare, ¡qué m' han dut los reys!

Frédéric Olivé

VENTADAS

Una qüestió mes irregular que la conciencia de un conservador ha tret lo nas aquestos últims dias per Madrid.

Se tracta de uns dos mil naps que un personal de la situació s' ha proporcionat gracias a un telégrama enviat a Nova York descubrint avans d' hora lo convingut en lo tractat de comers fet entre Espanya y 'ls Estats-Units.

L' assumpto ha passat ja a las Cortes, y 'ls ministres han dit que l' tal negoci era licit.

Bon assumpto pera pintarne un quadro moral de la administració conservadora.

EP

La interpelació del catedràtic senyor Comas sobre 'ls successos universitaris, ha deixat en lo Senat fet una coca a n' en Pidalet lo mestís.

Per això no tinga cuydado que 'l mossen abandoni l' puesto.

(Li ha costat tant arribar a ministre)

(Vegin si ho deixaria per qualsevol trifolcat)

EP

Un senador ministerial va atrevirse a dir en plena sessió que 'ls polissonts de Madrid habian obrat molt santament en la qüestió de la Universitat.

Ja es tot lo que 's pot arribar a veure, que 's fassi pe l' turró.

EP

Com que no a tot arreu tenen prou paciència per aguantar ab los coleroide-monstruo-mestissos, resulta que alguna vegada van per llana y 's troban ab la forma de la seva sabata; mes ben dit, anar per apoderarse dels cárrechs del municipi de Calatayud y trobarse ab un pam de nas, com ho proba lo que segueix, estampat en un diari conservador de aquella localitat:

«Señores: en la batalla de Pavia Francisco I lo perdió todo menos el honor; pero nosotros no hemos salvado hoy ni aun lo que salvó Francisco I.»

¿Qué 'ls sembla si son expressius los gemechs transcrits?

Pero ara que hi caich; ¿per ventura tots ells han sapigut alguna vegada lo qu' es honor?

EP

Lo general vensut en Alcolea—Novaliches—ha donat una lliadó, dihentlos lo que li ha semblat, a n' aquells que, habent sigut revolucionaris quan sa derrota, ara son fervorosos borbònichs.

També ha censurat «la falta de valor del govern al no haber fet publicar la abdicació de la reina donya Isabel, si es que la feu.»

Aquest «si es que la feu» me sembla molt peliagut.

Pero com ab aquestas cosas un s' esposa a relliscar y caure entre las unglas del fiscal pera anar a parar al fi al pati de la *Gardunya* a fer companyia a la gent de be, no estich per brochs y faig punt final.

Que en aquestos temps, al que diu certas veritats lo penjan.

EP

La qüestió dels dos mil duros ha mogut una polvoreda de trenta mil diables, arribant a tenir de reunir-se l' Senat en sessió secreta pera tractar aquest assumpto.

Llavors podia dirseli un safreig a porta tancada.

(Com se tractava de rentar roba bruta)

EP

Després de tantas rahons, per fi s' ha començat a tirar a terra la antiga estació de Martorell.

Ara no mes falta que l' senyor Nas-plà surti ab un altra estirabot porque no s' obri l' pas per aquella via.

Com tot lo qu' es fastidiar al públic a dit senyor li plau molt, y ademés te bons padrins... Si acas ja ho sentirem a dir.

EP

La Empresa y alguns artistas del Liceo s' han ofert ha treballar gratis si 's fan funcions a benefici dels desgraciats d' Andalucía.

Alguns fan constar que se ofereixen a la premsa «perque no hi ha intervenció oficial.» Se veu que 'ls nostres governants van tenint per tot la fama que 's mereixen.

EP

En la reunió que tingué la premsa de Barcelona pera obrir una subscripció a favor de las víctimas dels terremotos de Andalucía, no fou invitada LA TRAMONTANA, a pesar de serho altres periódichs setmanals de la mateixa índole del nostre.

Com això també 'ns va succehir quan la subscripció per las familias dels fusellats de Girona, a pesar de lo qual contribuïrem a n' aquella subscripció, creyem que l' óbit siga tal vegada premeditat, y no habém de ser ja nosaltres qui tinga de anar los mes al darrera.

Per això es, donchs, que no obrim subscripció en nostras columnas, de lo que podrian estranyarse nostres lectors.

La falta de atenció de la premsa ab nosaltres, per si es premeditada, ni la desijem ni 'na pesa.

EP

Al Tivoli aviat posarán en escena un drama que porta per títol *Las Aves de rapiña*.

(Quin rector deura ser lo protagonista)

EP

De la sagristia de la iglesia de Sant Just van afanarse duas capas.

(Ahont es lo miracle)

EP

Lo Banch d' Espanya, que tants contribuents pela, ha repartit a sos accionistas lo 19 per 100 de benefici de l' any passat.

En cambi todas las industrias honradas están agonizant.

¡He 's te de coneixe que manan los conservadors!

EP

La premsa crida sempre contra 'ls abusos de las companyias de ferro-carriis.

Y 'ls governs continúan sempre sense ferne cas.

Y las companyias abusant.

Y tots los ministres, inclús los ex- y 'ls futurs, també continúan cobrant los bons sous de las

empreses per a desempenyar lo càrrec de conseller de administració, que ab propietat tindria que dirsen *encubridor d'empreses*.

Y l'públic mal servit y vingan trampas y que vagi rodant la bola.

Lo Ministre de la Guerra està preocupat en gran manera d'ensà que sab que 'l cos d'enginyers no porta botas de una sola pesa.

Vaja que després de les reformes del quinquè y de la teresiana, no falta mes que reformar las botas dels enginyers y se haurà cubert de gloria D. Genaro desde 'l cap fins als peus. O sia desde la teresiana fins a las botas.

Lo dia primer de aquest any va tindre lloch en lo círcol obrer *La Regeneración* la solemne inauguració de las escuelas d'ensenyansa lliure instaladas en aquella societat.

Una copia de guitarras y bandurrias amenisà la vetllada, en la que dominà un esperit fraternal inmillorable, llegintse ó recitantse diferents treballs encaminats a enaltir los beneficis que al individu en particular y a la societat en general reporta la instrucció si es donada ab conciencia y ab arreglo als moderns adelantos.

No cal dir que sortirem del tot complacuts de tal festa, y tant es aixís, que cada dia desitjaríam véurela repetida per altres societats.

Senyor Administrador principal de Correus: no fora possible fer alguna coseta a fi de que 'l paquet de TRAMONTANAS que enviém a Anglès, provincia de Girona, pogués arribarhi lo dia degut, y no ab tres ó quatre dias de retràs, com fa algun temps que està succhint?

¡No pot adobarshi res en aixó? Donchs dispensi, que he massa 'ns ho pensavam.

Los estudiants de nostra Universitat han organisat una capta pública a favor de las victimas dels últims terratrémols, recullint molts efectes y diners.

Varios industrials cedixen objectes de la seva industria pera que sigan rifats y 's destini son producte integro a favor d'Andalusia.

Gracias a que no hi haurà res oficial, a Barcelona es molt natural que 's fassi bastant de bó.

Lo propietari de la *Correspondencia de España* de Madrid telegrafia a la premsa de nostra ciutat pera que obri la suscripció nacional del gòbern.

Y aquí ja feya rato que s'habia acordat ferho fugint del gòbern y dels tràmits oficials.

Quan a Madrid se despertan ja fa rato que aquí tothom treballa.

La setmana entrant publicarem lo restant de la suscripció de las treballadores de Carme.

Al moment d'entrar nostre número en màquina habèm rebut 28 pesetas de Valencia y las llistas de suscripció.

Tot anirà en lo número pròxim.

Lo derrota moral del ministeri en las primeras qüestions parlamentarias diuben que ha sigut completa.

Iguals que 's sous que cobran de la nació. Ais que hi están mes agafats que cap pop.

Lo rey y alguns ministres y generals se 'n van a Andalusia.

¿Y no podrien continuar los terratrémols?

En un poble de Andalusia s'ha ensorrat no mes que la iglesia, un convent y la presó. Menos mal.

Las iglesias han sigut los primers edificis que per tot arrú abont hi han hagut terratrémols han anat a terra.

¡Admirém la sabiesa de la Providencia!

EPITAFIS

Deixà majordona-mare lo capellà que aquí feu, y ara diu als fills:—Ploreu perquè perderiu un pare.

Aquí feu lo recor Gona qu'era dels alts y grassos; segons diu sa majordona, quan se feya bones sermons sempre eran sobre la dona.

M. GARDÓ

Reposa aquí en santa pau, sense entrar mes en complo, un cert cabó de burata que visqué y morí de frau.

Descansa aquí un general (aixó 's diu, y jo ho apuntó) que va molt allà a següent pe 'l concepte lloerol.

E. HURTÓ

MAL TEMPS

Es fácil que nostres lectors ja estigan enterats de que 'l nostre gòbern s'ha gastat no mes que uns onze mil duros pera fer dos cardenals.

Però lo que tal vegada no sabrán, es que habèm tingut la inmeritada honra d'esser benhita pe 'l papa.

¡Onze mil duros per una benedicció! Ja ho faria jo per menos de una meytat del preu.

¡Com que al cap-de-vall una benedicció no serveix per res!

¡Si al menos fos una excomunió, que fa propaganda y honra al que reb!

¡Cosa estranya!

Lo tribunal correccional de Sarthe ha condemnat a monsenyor Guiard, jesuita de professió, a sis anys de presó per tentativa d'incendi en la casa que habitava, ab lo desinteressat objecte de cobrar una prima de segurs contra incendis, per valor de 6.000 franchs.

¡Qué tal si era curt lo fulano en practicar una obra de caritat evangélica!

Suposo que deurà entendre que aquell manament d'estimar al pròxim com a sí mateix, deu entendres del següent modo:

—Cremarás la casa del pròxim per cobrar la prima de seguros.

De Mucienos (Valladolid) ha desaparecut piadosament una noya joveneta—per supost, y guapa—nomenada Maria Zamala.

¡Volen jugarse la cua del gos de sant Roch que ningú sospita que la tal nena haja tocat pirandó ab una reverencia?

Doncas lo que ha estat millor del cas d'eixa noya maca, es que algun senyor rector per son servey l'ha trobada.

Pera que nostres lectors pogan ferse càrrec de lo pallissó que son las excomunion, copiém a continuació, y sens traduhir perquè no 's crega que la traducció ho exagerés, la que 'l bisbe de Àvila va llenyar contra 'l senyor Mo-

rayta ab motiu del discurs que tanta gresca ha mogut.

Atenció, que diu aixís aquest bram sagrat:

«Al hereje Morayta y a sus lectores y amigos y parientes hasta la cuarta generacion y a cuantos tuvieren conocimiento de la oracion pronunciada en la apertura de curso: Dios poderoso y los Santos, maldiganlos con la perpetua maldicion que lanzaron contra el diablo y sus ángeles. Condénalos sean con Judas el traidor y Juliano el apóstata. Perezcan con Daciano y Nerón. Júzguelos el Señor como juzgó a Dathan y Abiron, y tráguelos la tierra. Desaparezcan del mundo de los vivos, y perezca hasta su memoria. Sorpréndalos una muerte vergonzosa y desciendan vivos a los infernos. No quede semilla suya sobre el haz de la tierra. Sean los dias de su vida pocos y miserables. Sucumban a los rigores del hambre, de la sed, de la desnudez y de todo género de males. Agóvientos la miseria, las enfermedades inmundas y todos los tormentos. Malditos sean sus propiedades; no les aproveche bendicion ni oracion alguna, antes se convierten en maldiciones contra ellos. ¡Malditos sean siempre y en todas partes! ¡Malditos sean de noche, de dia, a todas horas; malditos sean dormidos y despiertos, malditos sean ayunando, comiendo y bebiendo; malditos sean cuando hablen y cuando callen; malditos sean en su casa y fuera de ella; malditos sean en el campo y en el agua; malditos sean desde lo alto de la cabeza hasta la planta de los pies! Cieguen sus ojos; ensorrezcan sus oidos; emudezca su boca; péguesele la lengua a la garganta; no palpen sus manos ni anden sus pies! ¡Malditos sean todos los miembros de su cuerpo! ¡Malditos sean estando de pie, sentados y acostados! ¡Malditos sean desde hoy para siempre, y apáguese su lámpara ante la faz del Señor el dia del juicio final! Sea su sepultura la de los perros y los asnos. Devoren sus cadáveres hambrientos lobos. Sea su eterna compañía la del diablo y sus ángeles.»

¡Pobre catolicisme intolerant! Ja no mes serveix pera divertir al públic y fer favor al que maleheix ab sas ridículas y grotescas excomuniones.

Aps, pallassos, aps, ¡divertiunos!!

CABORIAS

XARADAS

Es inmensa ma primera, un arma quarta segona, y apellido de persona, no pot ben ser dos tercera.

Aps, lectur, abció, qu' es sensilla la xarada, y 'l nom de la nueva aymada sabrés ab la solució.

M. GARDÓ

GEROGLÍFIC

|
 C
 | I I I
 |
 C
 | I I
 N
 I

CABILLATX DESESPERAT

SOLUCIONS

A LAS CAMBIAS DEL NÚMERO PASAT

XARADA: — 1.º Dos-ee-dos, 2.º Ca-se-de.

MUDANA: — PECA, PECA, PICA.

GEROGLÍFIC: — Per fomenas los caracs.

ANY NÒU VIDA NOVA

Lo que té de succehir.....